

U S T A W A

z dnia

o zmianie ustawy - Kodeks wyborczy oraz o zmianie niektórych innych ustaw

Art. 1. W ustawie z dnia 5 stycznia 2011 r. - Kodeks wyborczy (Dz. U. Nr 21, poz. 112, z późn. zm.¹⁾) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 5 dodaje się pkt 12 w brzmieniu:
„12) korzyści majątkowej - należy przez to rozumieć środki finansowe lub korzyści majątkowe o charakterze niepieniężnym.”;
- 2) w art. 13a:
  - a) po § 2 dodaje się § 2a w brzmieniu:
„§ 2a. Jeżeli, po terminie o którym mowa w § 2, wskutek nadzwyczajnych wydarzeń, głosowanie w ustalonej przez radę gminy siedzibie obwodowej komisji wyborczej byłoby niemożliwe, wójt może zarządzić, na czas określonych wyborów, zmianę siedziby obwodowej komisji wyborczej. Zarządzenie w sprawie zmiany siedziby obwodowej komisji wyborczej wójt wydaje po uzyskaniu zgody właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia.”,
  - b) § 3 otrzymuje brzmienie:
„§ 3. Do zmian siedzib obwodowych komisji wyborczych przepisy art. 12 § 11-13 stosuje się odpowiednio, przy czym w przypadku, o którym mowa w § 2a, nie stosuje się przepisu art. 12 § 13.”;
- 3) w art. 14 w § 2 zdanie drugie otrzymuje brzmienie:
„W rozporządzeniu tym wskazuje się ponadto co najmniej jedną obwodową komisję wyborczą na obszarze właściwości terytorialnej każdego konsula właściwą dla celów głosowania korespondencyjnego.”;
- 4) w art. 16 w § 1 w zdaniu pierwszym dodaje się pkt 4 w brzmieniu:
„4) możliwości głosowania korespondencyjnego i przez pełnomocnika.”;
- 5) uchyla się art. 27;
- 6) art. 28 otrzymuje brzmienie:

---

¹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2011 r. Nr 26, poz. 134, Nr 94, poz. 550, Nr 102, poz. 588, Nr 134, poz. 777, Nr 147, poz. 881, Nr 149, poz. 889, Nr 171, poz. 1016 i Nr 217, poz. 1281 oraz z 2012 r. poz. 849, 951 i 1529.

„Art. 28. § 1. Wyborca, na jego pisemny wniosek wniesiony do urzędu gminy najpóźniej w 5 dniu przed dniem wyborów, jest dopisywany do spisu wyborców w wybranym przez siebie obwodzie głosowania na obszarze gminy:

- 1) właściwej ze względu na miejsce jego stałego zamieszkania albo
- 2) w której czasowo przebywa.

§ 2. Przepisu § 1 pkt 2 nie stosuje się w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójta.

§ 3. W wyborach uzupełniających do Senatu przepis § 1 pkt 2 ma zastosowanie tylko do wyborców stale zamieszkałych na obszarze okręgu wyborczego, w którym przeprowadza się wybory uzupełniające.

§ 4. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do wyborcy nigdzie niezamieszkałego, przebywającego na obszarze gminy.

§ 5. We wniosku, o którym mowa w § 1, podaje się dane wymienione w art. 26 § 7 i 8.”;

- 7) w art. 33 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) wzór zaświadczenia o prawie do głosowania oraz sposób wydawania i ewidencjonowania zaświadczeń, mając na względzie konieczność zapewnienia identyfikacji osoby, której zaświadczenie dotyczy oraz zabezpieczenia zaświadczenia przed sfalszowaniem.”;

- 8) w art. 34 § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. Minister właściwy do spraw gospodarki morskiej, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, sposób sporządzania i aktualizacji spisu wyborców, o którym mowa w § 1, a także sposób powiadamiania urzędów gmin o objętych spisem wyborców osobach stale zamieszkałych w kraju i sposób wydawania i ewidencjonowania zaświadczeń o prawie do głosowania, mając na względzie konieczność zapewnienia możliwości weryfikacji danych zawartych w spisie wyborców, bezpieczeństwa wprowadzania i przetwarzania tych danych, ich przekazywania i odbioru, zabezpieczenia zaświadczenia przed sfalszowaniem oraz zasadę, zgodnie z którą można być wpisanym tylko do jednego spisu wyborców.”;

- 9) w art. 35 § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. Minister właściwy do spraw zagranicznych, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, sposób sporządzania i aktualizacji spisu wyborców, o którym mowa w § 1, a także sposób powiadamiania

urzędów gmin o objętych spisem wyborców osobach stale zamieszkałych w kraju i sposób wydawania i ewidencjonowania zaświadczeń o prawie do głosowania, mając na względzie konieczność zapewnienia możliwości weryfikacji danych zawartych w spisie wyborców, bezpieczeństwa wprowadzania i przetwarzania tych danych, ich przekazywania i odbioru, zabezpieczenia zaświadczenia przed sfałszowaniem oraz zasadę, zgodnie z którą można być wpisanym tylko do jednego spisu wyborców.”;

10) w art. 37a w § 1:

a) pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) lokalach obwodowych komisji wyborczych znajdujących się najbliżej miejsca zamieszkania wyborcy niepełnosprawnego, w tym o lokalach, o których mowa w art. 16 § 1 pkt 3;”;

b) pkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3) warunkach dopisania wyborcy niepełnosprawnego do spisu wyborców w obwodzie głosowania, o którym mowa w art. 28 § 1 pkt 1;”;

11) w art. 38 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Głosowaniem osobistym jest również głosowanie korespondencyjne.”;

12) w art. 40a uchyla się § 2;

13) uchyla się art. 45;

14) w art. 47 w § 2 zdanie trzecie otrzymuje brzmienie:

„Następnie przewodniczący obwodowej komisji wyborczej zamyka lokal komisji i opieczętowuje wejście do lokalu pieczęcią komisji. Wójt zapewnia ochronę lokalu komisji w czasie przerwy w głosowaniu. Przed rozpoczęciem głosowania w następnym dniu obwodowa komisja wyborcza stwierdza protokolarnie, czy pieczęcie na wejściu do lokalu komisji, na urnie, a także na pakietach z kartami do głosowania oraz ze spisem wyborców są nienaruszone.”;

15) w art. 51:

a) w § 2 pkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3) osobę skreśloną ze spisu dla danego obwodu głosowania w związku z wpisaniem tej osoby do spisu wyborców w jednostce, o której mowa w art. 12 § 4, jeżeli udokumentuje, iż opuściła tę jednostkę przed dniem wyborów.”;

b) § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. Przepis § 2 stosuje się odpowiednio w przypadku przyjęcia wyborcy do jednostki, o której mowa w art. 12 § 4, przed dniem wyborów.”;

- 16) w art. 52 w § 3 uchyla się zdanie trzecie;
- 17) w art. 56 w § 2 zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie:
„Akt pełnomocnictwa do głosowania sporządza się na wniosek wyborcy, wniesiony do wójta gminy, w której wyborca jest wpisany do rejestru wyborców, najpóźniej w 9 dniu przed dniem wyborów.”;
- 18) w art. 57 uchyla się § 3;
- 19) w dziale I tytuł rozdziału 7a otrzymuje brzmienie:

„Głosowanie korespondencyjne”;

- 20) art. 61a-61c otrzymują brzmienie:

„Art. 61a. § 1. Wyborca może głosować korespondencyjnie.

§ 2. Głosowanie korespondencyjne jest wyłączone w przypadku głosowania w obwodach głosowania utworzonych w jednostkach, o których mowa w art. 12 § 4 i 7 oraz na polskich statkach morskich, a także w przypadku udzielenia przez wyborcę niepełnosprawnego pełnomocnictwa do głosowania.

Art. 61b. Dla celów głosowania korespondencyjnego w kraju wójt wyznacza co najmniej jedną obwodową komisję wyborczą na terenie gminy.

Art. 61c. § 1. zamiar głosowania korespondencyjnego w kraju wyborca zgłasza wójtowi, a za granicą konsulowi do 21 dnia przed dniem wyborów.

§ 2. Zgłoszenie, o którym mowa w § 1, może być dokonane ustnie, pisemnie, telefaksem lub w formie elektronicznej. Zgłoszenie powinno zawierać nazwisko i imię (imiona), imię ojca, datę urodzenia, numer ewidencyjny PESEL wyborcy, oznaczenie wyborów, których dotyczy zgłoszenie, wskazanie adresu, na który ma być wysłany pakiet wyborczy, o którym mowa w art. 61f albo art. 61fa. Ponadto, w przypadku wyborców głosujących za granicą zgłoszenie powinno zawierać oznaczenie miejsca pobytu wyborcy za granicą, numer ważnego polskiego paszportu oraz miejsce i datę jego wydania, a także - w przypadku obywateli polskich czasowo przebywających za granicą - miejsce wpisania wyborcy do rejestru wyborców; w przypadku obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi, zgłoszenie powinno zawierać numer innego ważnego dokumentu stwierdzającego tożsamość, a także miejsce i datę jego wydania.

§ 3. W zgłoszeniu, o którym mowa w § 1, wyborca głosujący w kraju może zażądać przesłania mu wraz z pakietem wyborczym nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a.

§ 4. Jeżeli głosowanie korespondencyjne w kraju ma dotyczyć wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej, albo wyborów wójta zgłoszenie zamiaru głosowania korespondencyjnego dotyczy również ponownego głosowania.

§ 5. W przypadku, gdy w jednym dniu odbywają się więcej niż jedne wybory, zgłoszenie zamiaru głosowania korespondencyjnego jest wspólne dla wszystkich przeprowadzanych w danym dniu wyborów.

§ 6. W przypadku gdy wyborca zgłosił zamiar głosowania korespondencyjnego, zaświadczenia o prawie do głosowania w miejscu pobytu w dniu wyborów nie wydaje się po wysłaniu do wyborcy pakietu wyborczego, chyba że wyborca zwrócił pakiet wyborczy w stanie nienaruszonym.”;

21) po art. 61c dodaje się art. 61ca w brzmieniu:

„Art. 61ca. W ponownym głosowaniu w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej oraz ponownych wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej za granicą skróceniu, ulegają następujące terminy:

- 1) o którym mowa w art. 61c § 1 - do 10 dnia przed dniem głosowania lub wyborów;
- 2) o którym mowa w art. 61fa zdanie pierwsze - do 7 dnia przed dniem głosowania lub wyborów.”;

22) art. 61d-61e otrzymują brzmienie:

„Art. 61d. § 1. Jeżeli, w przypadku głosowania w kraju, zgłoszenie, o którym mowa w art. 61c § 1, nie spełnia wymogów, o których mowa w art. 61c § 2, wójt wzywa wyborcę do uzupełnienia zgłoszenia w terminie 3 dni.

§ 2. Zgłoszenie złożone po terminie, o którym mowa w art. 61c § 1, nieuzupełnione w terminie, o którym mowa w § 1, niespełniające wymogów, o których mowa w art. 61c § 2, a także złożone przez wyborcę, który wystąpił z wnioskiem o sporządzenie aktu pełnomocnictwa do głosowania, pozostawia się bez rozpoznania, o czym informuje się wyborcę.

Art. 61e. Wyborcę, który zgłosił zamiar głosowania korespondencyjnego, umieszcza się w spisie wyborców w obwodzie głosowania właściwym dla obwodowej komisji wyborczej, odpowiednio:

- 1) wyznaczonej dla celów głosowania korespondencyjnego na terenie gminy, w której wyborca jest wpisany do rejestru wyborców albo
- 2) o której mowa w art. 14 § 2.”;

23) w art. 61f:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Wyborca, który zgłosił zamiar głosowania korespondencyjnego w kraju, otrzymuje z urzędu gminy pakiet wyborczy, nie później niż 15 dni przed dniem wyborów.”,

b) § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. Pakiet wyborczy, o którym mowa w § 1, doręcza się wyłącznie do rąk własnych wyborcy, po okazaniu dokumentu potwierdzającego tożsamość i pisemnym pokwitowaniu odbioru.”,

c) § 6 otrzymuje brzmienie:

„§ 6. W przypadku nieobecności wyborcy pod wskazanym adresem doręczający umieszcza zawiadomienie o terminie powtórnego doręczenia w oddawczej skrzynce pocztowej lub, gdy nie jest to możliwe, na drzwiach mieszkania wyborcy. Termin powtórnego doręczenia nie może być dłuższy niż 3 dni od dnia pierwszego doręczenia.”,

d) § 8 otrzymuje brzmienie:

„§ 8. Informację o wysłaniu pakietu wyborczego umieszcza się w rubryce spisu wyborców "uwagi" odpowiadającej pozycji, pod którą umieszczono nazwisko wyborcy, który wyraził zamiar głosowania korespondencyjnego.”;

24) po art. 61f dodaje się art. 61fa w brzmieniu:

„Art. 61fa. Konsul niezwłocznie po otrzymaniu od właściwej komisji wyborczej kart do głosowania, jednak nie później niż do 10 dnia przed dniem wyborów, wysyła do wyborcy wpisanego do spisu wyborców, który wyraził zamiar głosowania korespondencyjnego pakiet wyborczy. Art. 61f § 8 stosuje się.”;

25) w art. 61g:

a) w § 1 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„W skład pakietu wyborczego, o którym mowa w art. 61f § 1 i art. 61fa § 1, wchodzi:”,

b) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Na formularzu oświadczenia, o którym mowa w § 1 pkt 6, urząd gminy umieszcza imię (imiona), nazwisko oraz numer ewidencyjny PESEL wyborcy.”,

c) § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. W przypadku głosowania w kraju, na kopercie zwrotnej umieszcza się adres właściwej obwodowej komisji wyborczej, a za granicą - adres właściwego konsula.”,

d) § 6 otrzymuje brzmienie:

„§ 6. Państwowa Komisja Wyborcza określa, w drodze uchwały, wzór i rozmiar koperty na pakiet wyborczy, koperty zwrotnej, koperty na kartę do głosowania, oświadczenia, o którym mowa w § 1 pkt 6 oraz instrukcji głosowania korespondencyjnego, uwzględniając konieczność zapewnienia tajności głosowania oraz zwięzłości i komunikatywności instrukcji.”;

26) w art. 61h:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Wyborca głosujący korespondencyjnie po wypełnieniu karty do głosowania wkłada ją do koperty na kartę do głosowania, którą zakleja, a następnie kopertę tę wkłada do koperty zwrotnej łącznie z podpisanym oświadczeniem, o którym mowa w art. 61g § 1 pkt 6 i przesyła ją:

- 1) w kraju - do właściwej obwodowej komisji wyborczej albo
- 2) za granicą - na własny koszt, do właściwego konsula.”,

b) § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Wyborca do którego wysłany został pakiet wyborczy, może w godzinach głosowania osobiście doręczyć kopertę zwrotną do obwodowej komisji wyborczej w obwodzie głosowania, w którym jest wpisany do spisu wyborców.”,

c) po § 5 dodaje się §5a w brzmieniu:

„§ 5a. Koperty zwrotne, które konsul otrzymał po zakończeniu głosowania, niedostarczone obwodowej komisji wyborczej do zakończenia głosowania, a także pakiety wyborcze niedostarczone wyborcy na wskazany przez niego adres pozostają w depozycie konsula do czasu stwierdzenia ważności wyborów przez Sąd Najwyższy.”,

d) w § 6 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Minister właściwy do spraw łączności, po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw administracji publicznej oraz Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, dla głosowania w kraju.”,

e) dodaje się § 7 w brzmieniu:

„§ 7. Państwowa Komisja Wyborcza, po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw zagranicznych, określi w drodze uchwały warunki techniczne głosowania korespondencyjnego za granicą, uwzględniając w szczególności:

- 1) tryb przekazywania pakietu wyborczego,
- 2) sposób postępowania z kartami do głosowania przekazanymi w kopertach zwrotnych,
- 3) sposób postępowania z kopertami zwrotnymi i pakietami wyborczymi, o których mowa w § 5a

- mając na względzie zapewnienie poszanowania zasad przeprowadzania wyborów oraz ochrony pakietów wyborczych a w szczególności kopert zwrotnych i kart do głosowania.”;

27) w art. 61i § 1 otrzymuje brzmienie:

”§ 1. Zadania polegające na przyjmowaniu, przemieszczaniu i doręczaniu przesyłek pakietów wyborczych oraz przesyłek kopert zwrotnych wykonuje - w przypadku głosowania korespondencyjnego w kraju - operator wyznaczony w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. - Prawo pocztowe.”;

28) w art. 61j:

a) wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Państwowa Komisja Wyborcza określi, w drodze uchwały, dla wyborów w kraju:”;

b) pkt 4 otrzymuje brzmienie:

„4) sposób postępowania z pakietami wyborczymi nieodebranymi przez wyborcę”;

29) w dziale I uchyla się rozdział 8;

30) uchyla się art. 71a;

31) w art. 72 § 1-3 otrzymują brzmienie:

„§ 1. Obwodowe komisje wyborcze, o których mowa w art. 14 § 1 i art. 61b ustalając wyniki głosowania w obwodzie uwzględniają również głosy oddane korespondencyjnie wyjęte z kopert zwrotnych oraz głosy oddane korespondencyjnie doręczone do obwodowej komisji wyborczej w kopertach zwrotnych do zakończenia głosowania.

§ 2. Obwodowa komisja wyborcza ustala również liczbę wysłanych pakietów wyborczych, a także liczbę kart do głosowania wyjętych z kopert zwrotnych

doręczonych do obwodowej komisji wyborczej do zakończenia głosowania i podaje je w protokole głosowania w obwodzie właściwym dla przeprowadzanych wyborów.

§ 3. Jeżeli w kopercie zwrotnej brak jest podpisanego oświadczenia, o którym mowa w art. 65 § 1 pkt 4, lub gdy koperta na kartę do głosowania nie jest zaklejona obwodowa komisja wyborcza niszczy tę kopertę i kartę do głosowania.”;

32) w art. 106 § 3 oraz art. 497 § 3 wyrazy „korzyść finansową” zastępuje się wyrazami „korzyść majątkową”;

33) po art. 119 dodaje się art. 119a w brzmieniu:

„Art. 119a. § 1. Komitet wyborczy może także, od dnia przyjęcia przez właściwy organ wyborczy zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego do dnia zakończenia kampanii wyborczej, rozpowszechniać odpłatnie audycje wyborcze w programach publicznych i niepublicznych nadawców radiowych i telewizyjnych, w formie ogłoszeń wyborczych.

§ 2. Publiczni nadawcy nie mogą odmówić rozpowszechniania, na jednakowych warunkach dla wszystkich komitetów wyborczych korzystających z uprawnienia wynikającego z § 1, ogłoszeń wyborczych.

§ 3. Niepubliczni nadawcy rozpowszechniający ogłoszenia wyborcze, rozpowszechniają je na jednakowych warunkach dla wszystkich komitetów wyborczych korzystających z uprawnienia wynikającego z § 1.

§ 4. Ogłoszeniem wyborczym jest reklama w rozumieniu art. 4 pkt 6 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 226, z późn. zm.²⁾), przygotowana przez komitet wyborczy i przekazana do emisji w ramach prowadzonej agitacji wyborczej.

§ 5. Wysokość opłat pobieranych za rozpowszechnianie ogłoszeń wyborczych, o których mowa w § 1, nie może przekraczać stawek pobieranych za reklamy i musi być ustalana według cennika obowiązującego w dniu ogłoszenia aktu o zarządzeniu wyborów.

§ 6. Do ogłoszeń wyborczych, o których mowa w § 1, stosuje się przepisy ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji dotyczące działalności reklamowej w programach telewizyjnych i radiowych, z tym że czas przeznaczony na

---

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2011 r. Nr 85, poz. 459, Nr 112, poz. 654, Nr 153, poz. 903 i Nr 160, poz. 963 oraz z 2012 r. poz. 1209 i 1315.

rozpowszechnianie odpłatnych ogłoszeń wyborczych nie jest wliczany do dopuszczalnego wymiaru czasu emisji reklam określonego w art. 16 tej ustawy.”;

34) w art. 131 § 1, art. 144 § 1 pkt 3 lit. d, art. 503, oraz art. 506 pkt 1-3, 6 i 7 użyte w różnych przypadkach wyrazy „środki finansowe i wartości niepieniężne” i wyrazy „środki finansowe lub wartości niepieniężne” zastępuje się użytymi w odpowiednich przypadkach wyrazami „korzyści majątkowe”;

35) w art. 132 § 5 otrzymuje brzmienie:

„§ 5. Komitetem wyborczym nie wolno przyjmować korzyści majątkowych o charakterze niepieniężnym, z wyjątkiem nieodpłatnego rozpowszechniania plakatów i ulotek wyborczych przez osoby fizyczne oraz pomocy w pracach biurowych udzielanej przez osoby fizyczne.”;

36) w art. 143 § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. Wykaz wpłat obywateli polskich na rzecz komitetu wyborczego organizacji i komitetu wyborczego wyborców Państwowa Komisja Wyborcza i komisarz wyborczy udostępniają do wglądu na wniosek, w trybie i na zasadach określonych przepisami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926, z późn. zm.³⁾).”;

37) w art. 144:

a) w § 1 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) przyjmuje sprawozdanie, wskazując na jego uchybienia, w szczególności w przypadku, gdy pozyskane, przyjęte lub wydatkowane z naruszeniem przepisów, o których mowa w pkt 3 lit. a, d i e środki finansowe nie przekraczają 1% ogólnej kwoty przychodów komitetu wyborczego, albo”;

b) § 5-6 otrzymują brzmienie:

„§ 5. Organy administracji publicznej udzielają Państwowej Komisji Wyborczej lub komisarzom wyborczym, na ich żądanie, pomocy niezbędnej w badaniu sprawozdania finansowego.

§ 6. Organy kontroli, rewizji i inspekcji działające w administracji rządowej i samorządzie terytorialnym współpracują z Państwową Komisją Wyborczą oraz komisarzami wyborczymi i są obowiązane do udostępniania Państwowej Komisji

---

³⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2002 r. Nr 153, poz. 1271, z 2004 r. Nr 25, poz. 219 i Nr 33, poz. 285, z 2006 r. Nr 104, poz. 708 i 711, z 2007 r. Nr 165, poz. 1170 i Nr 176, poz. 1238, z 2010 r. Nr 41, poz. 233, Nr 182, poz. 1228 i Nr 229, poz. 1497 oraz z 2011 r. Nr 230, poz. 1371.

Wyborczej oraz komisarzom wyborczym, na ich wniosek, wyników postępowań kontrolnych prowadzonych przez te organy.”,

c) w § 7:

– wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„W terminie 30 dni, odpowiednio, od dnia ogłoszenia sprawozdania finansowego albo od dnia ogłoszenia komunikatu, o którym mowa w art. 143 § 3 zdanie drugie:

– część wspólna kończąca wyliczenie otrzymuje brzmienie:

„,- mogą zgłaszać Państwowej Komisji Wyborczej lub komisarzom wyborczym umotywowane pisemne zastrzeżenia do sprawozdań finansowych komitetów wyborczych.”;

38) w art. 144 § 1 pkt 3 lit. e, art. 507 użyte w różnych przypadkach wyrazy „wartości niepieniężne” zastępuje się użytymi w odpowiednich przypadkach wyrazami „korzyści majątkowe o charakterze niepieniężnym”;

39) w art. 186 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Lokale obwodowych komisji wyborczych dostosowane do potrzeb wyborców niepełnosprawnych zapewnia wójt, z tym że w każdej gminie co najmniej 2/5 lokali obwodowych komisji wyborczych powinna być dostosowana do potrzeb wyborców niepełnosprawnych.”;

40) w art. 210 § 2 i 3 otrzymują brzmienie:

„§ 2. Komitet wyborczy, który z zachowaniem wymogów określonych w § 1, zgłosił listy kandydatów co najmniej w połowie okręgów wyborczych, uprawniony jest do zgłoszenia dalszych list bez poparcia zgłoszenia podpisami wyborców. Zgłoszenia list kandydatów przez komitety wyborcze bez zachowania wymogu, o którym mowa w § 1 uznaje się za skuteczne, jeżeli listy kandydatów zgłoszone z zachowaniem wymogów określonych w § 1 zostaną zarejestrowane co najmniej w połowie okręgów wyborczych.

§ 3. Okręgowe komisje wyborcze informują niezwłocznie Państwową Komisję Wyborczą o zarejestrowanych listach kandydatów. Państwowa Komisja Wyborcza informuje niezwłocznie okręgowe komisje wyborcze o komitetach wyborczych, które zarejestrowały listy co najmniej w połowie okręgów wyborczych.”;

41) w art. 212 w § 5 w pkt 1 otrzymuje brzmienie:

- „1) oświadczenie o liczbie podpisów wyborców popierających listę wraz z wykazem podpisów wyborców popierających listę bądź oświadczenie o skorzystaniu z uprawnienia, o którym mowa w art. 210 § 2;”;
- 42) po art. 265 dodaje się art. 265a w brzmieniu:
„Art. 265a. Jeżeli, w przypadku, o którym mowa w art. 222 § 1, skreślenie nazwiska kandydata na senatora nastąpiło wskutek jego śmierci, komisja zawiadamia osobę zgłaszającą kandydata o możliwości zgłoszenia nowego kandydata. Zgłoszenia dokonuje się najpóźniej w 15 dniu przed dniem wyborów; w takim przypadku przepisu art. 265 § 1 nie stosuje się.”;
- 43) w art. 343 dodaje się zdanie drugie w brzmieniu:
„Przepisy art. 210 § 2 i 3 stosuje się.”;
- 44) w art. 364:
- a) w § 1:
- pkt 2 otrzymuje brzmienie:
„2) zajmowania w dniu wyborów stanowiska lub pełnienia funkcji, o których mowa w przepisach art. 333 i art. 334 § 2;”;
  - po pkt 2 dodaje się pkt 2a w brzmieniu:
„2a) powołania w czasie kadencji na stanowisko lub powierzenia funkcji, o których mowa w przepisach art. 333 i art. 334 § 2;”;
- b) § 2 otrzymuje brzmienie:
„§ 2. Utrata mandatu posła do Parlamentu Europejskiego, w przypadku, o którym mowa w § 1 pkt 2, następuje, jeżeli nie złoży on Marszałkowi Sejmu, w terminie 14 dni od dnia ogłoszenia przez Państwową Komisję Wyborczą wyników wyborów do Parlamentu Europejskiego, oświadczenia o złożeniu rezygnacji z zajmowanego stanowiska lub pełnionej funkcji.”;
- c) § 3 otrzymuje brzmienie:
„§ 3. Utrata mandatu posła do Parlamentu Europejskiego, w przypadku, o którym mowa w § 1 pkt 2a i 3, następuje z dniem powołania, wybrania lub z dniem ogłoszenia przez Państwową Komisję Wyborczą wyników wyborów do Sejmu albo do Senatu lub z dniem ogłoszenia obwieszczenia komisarza wyborczego o wynikach wyborów w wojewódzkim dzienniku urzędowym.”;
- 45) w art. 416 § 3 otrzymuje brzmienie:
„§ 3. Przepisy § 1 i 2 stosuje się także do dzielnic miasta stołecznego Warszawy.”;

46) w art. 436:

a) w § 2 zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Jeżeli w wyborach do rady w gminie będącej miastem na prawach powiatu, skreślenie nazwiska kandydata nastąpiło wskutek śmierci kandydata i powoduje, że w okręgu wyborczym liczba kandydatów jest równa liczbie radnych wybieranych w tym okręgu lub mniejsza od niej, komisja informuje właściwego pełnomocnika wyborczego o możliwości zgłoszenia nowego kandydata.”;

b) po § 2 dodaje się § 2a w brzmieniu:

„§ 2a. Jeżeli w wyborach do rady w gminie niebędącej miastem na prawach powiatu, skreślenie nazwiska kandydata nastąpiło wskutek jego śmierci, komisja zawiadamia osobę zgłaszającą kandydata o możliwości zgłoszenia nowego kandydata. Zgłoszenia dokonuje się najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów; w takim przypadku przepisu art. 427 § 1 nie stosuje się.”;

47) w art. 443 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§. 1. W wyborach do rady w gminie niebędącej miastem na prawach powiatu za wybranego w danym okręgu wyborczym uważa się tego kandydata, który otrzymał największą liczbę ważnie oddanych głosów.”;

48) w art. 492 § 2 i 2a otrzymują brzmienie:

„§ 2. Wygaśnięcie mandatu wójta z przyczyn, o których mowa w § 1 pkt 1, 2 i 5 - z wyjątkiem powodów wskazanych w art. 27 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, stwierdza rada gminy, w drodze uchwały, w terminie miesiąca od dnia wystąpienia przyczyny wygaśnięcia mandatu. Przed podjęciem uchwały o wygaśnięciu mandatu należy umożliwić wójtowi złożenie wyjaśnień.

§ 2a. Wygaśnięcie mandatu wójta z przyczyn, o których mowa w § 1 pkt 3, pkt 4, pkt 5 - w zakresie powodów wskazanych w art. 27 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, oraz pkt 6 i 7, stwierdza komisarz wyborczy, w drodze postanowienia, w terminie 14 dni od dnia wystąpienia przyczyny wygaśnięcia mandatu. Postanowienie komisarza wyborczego ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej.”;

49) po art. 505 dodaje się art. 505a w brzmieniu:

„Art. 505a. Pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego, który w związku z wyborami nie dopełnia obowiązku prowadzenia, umieszczania na stronie internetowej lub uaktualniania rejestru zaciągniętych kredytów lub rejestru wpłat osób fizycznych, podlega karze grzywny.”;

50) art. 516 otrzymuje brzmienie:

„Art. 516. Do postępowania w sprawach, o których mowa w art. 494-496, art. 498, art. 499, art. 503, art. 505, art. 505a, art. 511-513a, stosuje się przepisy o postępowaniu w sprawach o wykroczenia.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 590, z późn. zm.⁴⁾) w art. 31 w ust. 3 dodaje się zdanie drugie w brzmieniu:

„Utrata członkostwa w zarządzie województwa następuje w dniu wyboru lub zatrudnienia.”.

Art. 3. W ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1592, z późn. zm.⁵⁾) w art. 26 w ust. 3 dodaje się zdanie drugie w brzmieniu:

„Utrata członkostwa w zarządzie powiatu następuje w dniu wyboru lub zatrudnienia.”.

Art. 4. Przepisów ustaw, zmienianych w art. 1-3 w brzmieniu wynikającym z niniejszej ustawy, nie stosuje się do kadencji trwającej w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 5. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

---

⁴⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 153, poz. 1271 i Nr 214, poz. 1806, z 2003 r. Nr 162, poz. 1568, z 2004 r. Nr 102, poz. 1055, Nr 116, poz. 1206 i Nr 167, poz. 1759, z 2006 r. Nr 126, poz. 875 i Nr 227, poz. 1658, z 2007 r. Nr 173, poz. 1218, z 2008 r. Nr 180, poz. 1111, Nr 216, poz. 1370 i Nr 223, poz. 1458, z 2009 r. Nr 157, poz. 1241, z 2010 r. Nr 28, poz. 142 i 146, Nr 40, poz. 230 i Nr 106, poz. 675 oraz z 2011 r. Nr 21, poz. 113, Nr 149, poz. 887 i Nr 217, poz. 1281.

⁵⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271, Nr 200, poz. 1688 i Nr 214, poz. 1806, z 2003 r. Nr 162, poz. 1568, z 2004 r. Nr 102, poz. 1055 i Nr 167, poz. 1759, z 2007 r. Nr 173, poz. 1218, z 2008 r. Nr 180, poz. 1111 i Nr 223, poz. 1458, z 2009 r. Nr 92, poz. 753 i Nr 157, poz. 1241, z 2010 r. Nr 28, poz. 142 i 146, Nr 40, poz. 230 i Nr 106, poz. 675 oraz z 2011 r. Nr 21, poz. 113, Nr 149, poz. 887 i Nr 217, poz. 1281.

UZASADNIENIE

1. Cel projektu ustawy

Celem projektu ustawy jest ujednoczenie lub poprawienie niektórych instytucji prawa wyborczego, tj.:

- 1) wprowadzenie ułatwień dla wyborców: rozszerzenie możliwości głosowania korespondencyjnego dla wszystkich wyborców, wprowadzenie dalszych udogodnień dla osób niepełnosprawnych,
- 2) umożliwienie wójtowi, w nadzwyczajnych okolicznościach, zmiany umiejscowienia lokalu wyborczego,
- 3) zastąpienie określenia „wartości niepieniężne” określeniem „korzyści majątkowe o charakterze niepieniężnym”,
- 4) ustanowienie pewnych zasad prowadzenia kampanii wyborczej w radiu i telewizji,
- 5) rozszerzenie obowiązku udostępniania wykazów wpłat obywateli polskich na rzecz dużych komitetów wyborczych, także na wpłaty na rzecz komitetów lokalnych,
- 6) wprowadzenie regulacji przewidującej odrzucenie przez PKW sprawozdania finansowego komitetu wyborczego tylko w przypadku kiedy pozyskane, przyjęte lub wydatkowane z naruszeniem przepisów środki finansowe przekraczają 1% ogólnej kwoty przychodów komitetu wyborczego,
- 7) nałożenie obowiązku współpracy organów administracji w zakresie badania sprawozdań finansowych komitetów, także z komisarzami wyborczymi, a nie tylko z PKW,
- 8) rozwiązanie problemu nakładających się terminów rejestracji list wyborczych w wyborach do Sejmu i przedłożenia zaświadczenia o zarejestrowaniu list w połowie okręgów,
- 9) wprowadzenie w przypadku posłów do Parlamentu Europejskiego, analogicznych skutków połączenia mandatu poselskiego z innymi funkcjami, jak w przypadku parlamentarzystów krajowych, wprowadzenie automatycznej utraty funkcji członka zarządu powiatu lub województwa, w przypadku objęcia innej funkcji,
- 10) wprowadzenie karalności pełnomocnika finansowego w przypadku niedopełnienia obowiązku prowadzenia, umieszczania na stronie internetowej lub uaktualniania rejestru zaciągniętych kredytów lub rejestru wpłat osób fizycznych,

11) dostosowanie przepisów Kodeksu wyborczego do wyroku Trybunału Konstytucyjnego.

Proponowane zmiany obejmują głównie Kodeks wyborczy, a incydentalnie także ustrojowe ustawy samorządowe.

2. Różnice między przepisami dotychczasowymi a proponowanymi

Głosowanie korespondencyjne. Głosowanie korespondencyjne - dotychczas dostępne w kraju dla osób niepełnosprawnych, a za granicą dla wszystkich wyborców - zostało zweryfikowane praktycznie w wyborach do Sejmu i Senatu w 2011 r. Trybunał Konstytucyjny ocenił, iż głosowanie korespondencyjne jest zgodne z Konstytucją. Zdaniem autorów projektu ustawy, należy umożliwić korzystanie z tej formy głosowania wszystkim wyborcom. Upowszechnienie głosowania korespondencyjnego realizuje konstytucyjną zasadę powszechności prawa wyborczego. Rozszerzenie uprawnień do korzystania z tej formy głosowania, korzystnie wpłynie na frekwencję wyborczą. Proponuje się też by głosowanie korespondencyjne w kraju i za granicą było uregulowane w jednym rozdziale; konsekwencją tego jest ujednoczenie niektórych procedur głosowania korespondencyjnego.

Udogodnienia dla osób niepełnosprawnych. (1) Proponuje się skrócenie z 14 do 5 dni przed wyborami terminu na złożenie przez wyborcę niepełnosprawnego wniosku o dopisanie do spisu wyborców w wybranym przez niego lokalu. Kodeks wyborczy przewiduje ogólny termin 5 dni na dokonanie tej czynności, nie ma więc powodu by termin dla osób niepełnosprawnych był dłuższy. Zarazem proponuje się by wyborca niepełnosprawny mógł wybierać lokal spośród wszystkich lokali na obszarze gminy, a nie tylko spośród lokali przystosowanych dla osób niepełnosprawnych, tak jak jest dotychczas. (2) Proponuje się też skreślenie przepisu nakazującego wyborcy, pragnącemu skorzystać z nakładki w alfabecie Braille'a, złożenie stosowanego wniosku najpóźniej 14 dnia przed dniem wyborów; skreślenie tego przepisu będzie skutkowało tym, że w każdym lokalu w kraju powinny być dostępne nakładki. (3) Proponuje się, by zamiar głosowania przez pełnomocnika mógł być zgłoszony do 9 dnia przed dniem wyborów. (4) Dotychczas dla osób niepełnosprawnych musiało być dostosowanych 1/5 - a od 1 stycznia 2015 r. 1/3 - lokali wyborczych. Proponuje się podnieść tą ostatnią wartość do 2/5.

Zmiana umiejscowienia lokalu wyborczego. Dotychczas nie było możliwości zmiany umiejscowienia lokalu wyborczego bez uprzedniej uchwały rady gminy. W nowelizacji

proponuje się by w nadzwyczajnych okolicznościach, gdy zaistnieje potrzeba niezwłocznej zmiany miejsca lokalu wyborczego (w związku z pożarem, powodzią itp.), zmiany takiej, na czas najbliższych wyborów, mógł dokonać wójt.

Zmiany w zakresie finansowania komitetów wyborczych i środków prowadzenia kampanii wyborczej. (1) Dotychczas PKW odrzucała sprawozdanie finansowe komitetu wyborczego, kiedy pozyskał, przyjął lub wydatkował środki finansowe z naruszeniem przepisów, niezależnie od wielkości kwoty tych środków. Proponuje się, by w pewnych przypadkach PKW mogła przyjąć takie sprawozdanie z zastrzeżeniami, pod warunkiem jednak, że suma zakwestionowanych środków nie przekroczy 1% ogólnej kwoty przychodów komitetu wyborczego. (2) Proponuje się też, by komitety mogły przyjmować korzyści majątkowe o charakterze niepieniężnym nie tylko w postaci nieodpłatnego rozpowszechniania plakatów i ulotek wyborczych przez osoby fizyczne - tak jak dotychczas - lecz także w postaci pomocy w pracach biurowych udzielanej przez osoby fizyczne.

Termin na rejestrację list kandydatów do Sejmu bez konieczności zbierania podpisów. Dotychczas w wyborach do Sejmu, komitet wyborczy, który zarejestrował listy kandydatów w co najmniej połowie okręgów, mógł zarejestrować pozostałe listy bez konieczności zbierania podpisów, pod warunkiem, że przedstawił zaświadczenie PKW, iż zarejestrował listy w co najmniej połowie okręgów. Ostatnim dniem zgłaszania list kandydatów był 40 dzień przed dniem wyborów. Jednocześnie PKW wystawiała zaświadczenia również do 40 dnia przed dniem wyborów. Mogło to niekiedy oznaczać, że choć komitet złożył listy kandydatów wraz z podpisami w połowie okręgów w 40-tym dniu przed dniem wyborów, to decyzje komisji okręgowych o zarejestrowaniu tych list zapadły na tyle późno, że PKW nie zdążyła wydać zaświadczenia w czasie, w którym komitet mógłby z niego skorzystać w celu rejestracji pozostałych list, bez konieczności zbierania podpisów. Proponuje się zatem likwidację instytucji zaświadczenia oraz by komitet, który zebrał podpisy i zgłosił listy w co najmniej połowie okręgów, mógł zgłaszać kolejne listy bez konieczności zbierania podpisów. Informację o listach, zarejestrowanych na podstawie zebranych podpisów, okręgowe komisje niezwłocznie będą przysyłać Państwowej Komisji Wyborczej, a PKW prześle niezwłocznie komisjom okręgowym informację, iż komitet zarejestrował listy na podstawie podpisów, w co najmniej połowie okręgów. Ryzyko jednak - że jedna lub więcej okręgowych komisji odmówi zarejestrowania listy na podstawie zebranych podpisów, a liczba takich okręgów spadnie poniżej połowy, co uniemożliwi

rejestrację pozostałych list, pod którymi nie zebrano podpisów - spada na komitet wyborczy. Na pewno jednak wykluczy to taką sytuację, która miała miejsce w 2011 r., kiedy to komitet wyborczy, mimo że ostatecznie zarejestrował listy w oparciu o podpisy w co najmniej połowie okręgów, nie mógł skorzystać z uprawnienia do rejestracji pozostałych list bez konieczności zbierania podpisów.

Organ stwierdzający wygaśnięcie mandatu wójta. Dotychczas, w przypadku, gdy wójt obejmie w trakcie sprawowania mandatu wójta, funkcje wymienione w art. 27 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (funkcja wójta lub jego zastępcy w innej gminie, członkostwo w organach jednostek samorządu terytorialnego, w tym w gminie, w której jest wójtem lub zastępcą wójta, zatrudnienie w administracji rządowej, mandat posła lub senatora), to stwierdzenie wygaśnięcia mandatu wójta należy do rady gminy. Proponuje się, by wygaśnięcie mandatu w tym zakresie stwierdzał komisarz wyborczy. Ponadto proponuje się przeniesienie kompetencji na komisarza w tym zakresie, także w przypadku utraty prawa wybieralności lub braku tego prawa w dniu wyborów. Zmiana polega na przeniesieniu kompetencji z rady gminy na komisarza wyborczego.

Uregulowanie kampanii wyborczej w niepublicznym radiu i telewizji. Dotychczasowe przepisy nie regulują kwestii prowadzenia kampanii wyborczej w mediach niepublicznych. Proponuje się, by przywrócić przepisy obowiązujące w tym zakresie w pierwotnej wersji Kodeksu wyborczego ze stycznia 2011 r. ze zmianami redakcyjnymi.

Poprawienie błędów terminologicznych („wartości niepieniężne”). Dotychczas ustawa niejednolicie posługiwała się określeniami „korzyści majątkowe o charakterze niepieniężnym”, „wartości niepieniężne” itd. Proponuje się, by najszerszym pojęciem było określenie: „korzyści majątkowe”, które z kolei mogą przybrać postać „środków finansowych” albo „korzyści majątkowych o charakterze niepieniężnym”.

Sprawozdania finansowe. (1) Proponuje się wprowadzić obowiązek udostępniania wykazu wpłat obywateli polskich na rzecz komitetów wyborczych, także w przypadku komitetów lokalnych, a nie jak dotychczas, tylko ponadlokalnych. (2) Proponuje się, by organy administracji publicznej miały obowiązek współpracy w zakresie badania sprawozdań finansowych nie tylko z Państwową Komisją Wyborczą - jak jest dotychczas, lecz także z komisarzami wyborczymi. (3) Proponuje się też wprowadzenie karalności pełnomocnika finansowego za niedopełnienie obowiązku prowadzenia, umieszczania na stronie internetowej lub uaktualniania rejestru zaciągniętych kredytów lub rejestru wpłat osób fizycznych.

Uproszczenie i ujednoczenie regulacji dotyczących skutków łączenia mandatów, których łączenie jest zakazane oraz regulacji dotyczących jednoczesnego kandydowania.

(1) Proponuje się, by w przypadku gdy poseł do Parlamentu Europejskiego zostanie wybrany, powołany na inną funkcję lub stanowisko, których nie można łączyć z mandatem posła do PE, poseł do PE tracił mandat z mocy prawa, tak jak to jest w przypadku krajowych posłów i senatorów. Dotychczas poseł do PE miał 14 dni na decyzję, z której funkcji rezygnować. Do Marszałka Sejmu będzie należeć tylko wydanie decyzji stwierdzającej wygaśnięcie tego mandatu. (2) Proponuje się też by, w przypadku gdy członek zarządu powiatu lub województwa uzyska mandat posła na Sejm, senatora lub posła do PE, tracił członkostwo w zarządzie z mocy prawa. Obecnie członek zarządu powiatu lub województwa ma czas na zastanowienie się czy objąć mandat parlamentarny, czy zachować dotychczasową funkcję.

Obsadzanie miejsc po zmarłych kandydatach. Proponuje się, by w przypadku śmierci zarejestrowanego już kandydata na senatora lub na radnego w gminach, w których odbywają się wybory większościowe, komitet wyborczy mógł zgłosić nowego kandydata bez konieczności zbierania podpisów.

3. Skutki proponowanych zmian

Upowszechnienie głosowania korespondencyjnego i udogodnienia dla osób niepełnosprawnych zapewniają realizację konstytucyjnej zasady powszechności prawa wyborczego, a także mogą przyczynić się do zwiększenia frekwencji wyborczej.

4. Skutki finansowe proponowanych zmian

Wprowadzenie powszechnej możliwości głosowania korespondencyjnego spowoduje nieznaczne zwiększenie kosztów organizacji wyborów. W oparciu o doświadczenia wynikające z wykorzystania alternatywnych form głosowania w wyborach w 2011 roku, autorzy projektu przewidują, iż w pierwszych wyborach po wprowadzeniu proponowanych zmian, z możliwości głosowania korespondencyjnego skorzysta nie więcej niż 1% głosujących w kraju. Spowoduje to wzrost kosztów przeprowadzenia wyborów o około 500 tys. zł. W kolejnych wyborach liczba głosujących korespondencyjnie będzie wzrastać, jednak nie przekroczy kilku procent obywateli uczestniczących w wyborach.

Pozostałe zmiany przewidziane w projekcie ustawy nie spowodują dodatkowych obciążeń dla budżetu państwa.

5. Zgodność projektu z prawem Unii Europejskiej

Proponowane rozwiązania nie są objęte prawem Unii Europejskiej.